

GILI i FERRER, Antoni (1997). *Aportació al cançoner popular de Mallorca*. Tom IV. El Tall. Mallorca.

GINARD BAUÇÀ, Rafel (1983). *El cançoner popular de Mallorca*. Volum IV (segona edició). Editorial Moll. Palma.

GINARD GENOVARD, Jaume (2000). *Jo no em cansaria mai de cantar damunt s'era*. Enregistraments originals i transcripció dels textos de Gabriel Tous i Jaume Guiscafrè. Edició digital i mastering de Miquel Llinàs i Miquel Brunet. Ona Digital. Bunyola. (OD CD- 143). ADD. CD.

MUT CALAFELL, Antoni i ROSSELLÓ BORDOY, Guillem (1993). *La Remenbrança de Nunyo Sanç. Una relació de les seves propietats a la ruralia de Mallorca*. Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear. Palma.

VIBOT, Tomàs 2008. *Les possessions de Mallorca*. Volum III. El Gall Editor. Pollença.

AGRAÏMENTS

Vull expressar la meua gratitud a tots aquells que, d'una manera o d'altra, m'han ajudat a fer possible aquesta comunicació.

Primerament a tota aquella gent, que no és poca, sigui de Manacor o d'altres indrets, que m'ha atès quan els he demanat per la codolada, sabessin o no d'ella. Gràcies per l'atenció i interès mostrats.

Per altra banda he d'anomenar Mn. Antoni Gili, Antoni Riera Vives, Jaume Cabrer, Joan Riera Bordoï, Maria Esperança Nicolau, Miquel Àngel Escanelles, Miquel Bosch Sard, Miquel Sbert Garau, Pilar Castor Binimelis, Sebastià Matamales, Sebastià Sansó Barceló, Tomàs Vibot i Xisco Llull, ja que el seu suport tècnic, documental, etc. ha estat un braç més per a l'elaboració d'aquest treball.

Els misteris d'*Ai Quaquin que has vengut de prim!*

Antoni Lluís Duran Reyes

La història d'en *Quaquin*

Ai Quaquin que has vengut de prim! és una sarsuela en un acte amb lletra de Sebastià Rubí Roig i música d'Antoni Maria Servera Juan. Va ser estrenada al Teatre Principal de Manacor el 16 de febrer de 1935 per part de l'Agrupació Artística de Manacor sota la direcció de Gabriel Fuster.

El *Quaquin* parla de les conseqüències de l'emigració dels mallorquins a Amèrica des de dos punts totalment oposats. D'una banda, dels mallorquins que havien anat a les Amèriques i no hi havien fet cap fortuna. Aquesta realitat la mostra en Quaquin, que és a Amèrica per fer-se home i tornar-ne amb les butxaques plenes de diners. La família d'en Quaquin viu a Manacor: mestre Antoni és sabater i viu amb la seva dona, mestressa Bel, i la seva filla Margalideta

en un barri de gent treballadora. D'altra banda, a l'obra es mostra la realitat d'aquells que ja hi havien fet fortuna. Així, apareix la figura de *don Pau* que ja ha tornat ric de Bones Aires i viu amb la seva filla Paquita tocant la casa de mestre Antoni. Amb tot, l'obra intenta desdramatitzar el tema de l'emigració patida a Mallorca a començament de segle.

L'acció comença el dia de Sant Antoni –festa grossa de Manacor– quan la gent va de gresca a donar *els que molts d'anys* a mestre Antoni: allà canten la primera de les cançons de l'obra, *Molt bon dia mestre Antoni*, ballen ball de bot i, finalment, vénen els Dimonis de Manacor –els Dimonis hi apareixen en les representacions actuals.

Amb tota aquesta disbauxa, *don Pau*, que manté una actitud de ric pel fet de dormir encara a les deu del matí, es desperta per renyar el seu veïnat, i així els dos caps de barri comencen a discutir: mestre Antoni emparat per la veterania del seu assentament i confiat dels drets i llibertats de qui mana a ca seva; i *don Pau* pels fonaments de la seva plata. Després de la discussió, una discussió plena de divertits jocs de paraules, arriba un “parte” d'en Quaquin. La família no sap llegir-lo i intenten esbrinar-lo. Veuen un “40” i creuen que vol dir que en Quaquin té quaranta de febre –és a dir, *les febres*. I la família, entre esglais, gemecs i escàndols, l'acaben donant per mort, i tot el carrer ja els va a donar el condol. Aleshores tots canten *La marxa fúnebre*: “En Quaquin s'és mort. Qui ho havia de dir que un al·lot tan fort tengués aquesta fi?”

Però tot i la picabaralla entre *don Pau* i mestre Antoni, *don Pau*, que és home de lletres, aclareix l'embolic: els llegeix el “parte” i els diu que “les quaranta de febres” no són res més que quaranta mil duros que duu en Quaquin de l'Amèrica, tal i com li havia dit el seu pare: “no tornis que no duguis coranta mil duros, o te faré sa pell!”. Amb tot, en Quaquin ja ha arribat a la vila de Manacor i tots els veïnats i veïnades van a donar-li la benvinguda amb una cançó dialogada, *Viva en Quaquin*: “Viva en Quaquin, que de s'Amèrica, s'Amèrica ha arribat, però Déu meu que s'ha aprimat!”

Tothom es pensa que en Quaquin ha tornat ric, però prim. Més tard, però, en Quaquin confessa a la seva estimada, na Paquita, que la seva primor no és només de cos sinó també de butxaca: en Quaquin ha vengut pelat de diners. El problema, però, es resol amb unes noces: na Paquita li diu que es casaran i que ell començarà a treballar amb *don Pau*. En Quaquin no s'ha fet home a ultramar però s'hi farà casant-se amb la filla de l'home més ric del poble, *don Pau*. El dia de Sant Antoni acaba, en certa manera, mitificat, gràcies a aconseguir aquest miracle i a un final feliç. La peça finalitza amb un tango nostàlgic, d'exaltació de l'amor a la terra i amb rerefons alligador: no sempre les promeses de prosperitat de mar enllà es

compleixen, ja que la majoria de vegades, com en el cas d'en Quaquin, són uns enganys de bàmbols:

“Que hermosa és Mallorca, i es mallorquins,
mos morim de ganes de fer-mos endins,
somiant fortuna, darrere ella anam
i deixam canostra i mos embarcam.
I és que som uns bàmbols, com no hi ha en el món,
fogim de sa ditxa, bàmbols, bàmbols som.”

Amb aquesta cançó s'aconsegueix que un al·lot que volia anar a fer fortuna a Amèrica se'n desdiguí i vulguí quedar a la seva estimada Mallorca. Aquesta temàtica dramàtica, petita o grossa, ha permès al *Quaquin* traspasar tot encerclament de lloc i de temps, ja que el *Quaquin*, amb tots els seus més i els seus menys, és una peça d'allà i d'aquí, d'ahir i de sempre.

Cal destacar el gran encert en la forma com s'escrigué l'obra: un diàleg natural, tret de la vida quotidiana, amb una prosa planera i estrofes senzillíssimes, amb certs punts còmics, punts alligadors com el tango *Bàmbols* i referències a les festes patronals manacorines. Aquest diàleg natural i viu no té gaire tractes amb la gramàtica ni amb els diccionaris normatius. Els personatges són l'expressió clara d'així com parlaven els manacorins a l'època: “galina, fogim, pobila, de Diana, s'invocat...” L'autor va saber transcriure amb justícia i eficàcia la xerradissa de la gent del seu entorn.

El *Quaquin* neix un dia que Antoni Maria Servera havia escrit lletra i música d'una sarsuela i fort i no et moguis la volia estrenar: era el *Lama Muni*. Aquesta peça només tenia un acte i no era suficient per omplir una vetlada. Per això, Rubí va decidir escriure l'obra del *Quaquin*. Segons recorda l'autor, “va ser dit i fet, érem dins el Rosari, *don Antoni* i jo, i sentíem es dimonis que ballaven per sa Bassa. Don Toni seia davant es piano i tecljava es *Sant Antoni* mentre jo improvisava gloses. Després, tot va ser u: a ca meva sortí com si res es començament de s'obra i dins el mateix Rosari *don Toni* posà música al *Molt bon dia mestre Antoni*, sense que hagués de fer cap modificació”.

A partir d'aquí, el *Quaquin* fou escrit per fascicles. Encara no estava acabada d'escriure i don Toni ja feia assajar les parts musicals. Cada vespre Rubí duia un bocí de l'obra fins que la cosa es complicà i no sabien què fer-ne. El final va ser el més complicat, ja que no sabien si en Quaquin se n'havia de tornar a Bones Aires, si qualcú el matava, si es matava ell mateix, etc. A la fi, però, es decidiren per un final feliç: el farien casar amb la filla de *don Pau*, confinat amb la bondat del sogre, que era, de fet, un sac de pa. Encara faltaven dos o tres dies per a l'estrena i el director Gabriel Fuster pegà quatre crits a l'autor, dient-li que o acabava ja

l'obra o que ell mateix l'acabaria. En aquests moments sonava un tango que era molt popular, *Mula*, el qual serví de pauta per al tango *Bàmbols* amb què s'acaba l'obra.

Els personatges es basen en persones reals de l'àmbit de Rubí i que el públic de l'època podia identificar. Aquesta inspiració propicià que fins i tot alguna gent anàs al batle a denunciar l'autor perquè es veia durament retratat a l'obra. Gràcies al fet que el batle de l'època, Antoni Amer, era conco d'en Sebastià Rubí, Rubí només va haver de canviar dos noms dels personatges. Del dia de l'estrena a la tercera funció es canviaren dos noms: na Margalida el dia de l'estrena era na Maria –filla de mestre Antoni i mestressa Bel- i en Tomeu era en Bernat –estimat de na Margalida.

L'actor que interpretava mestre Antoni, Paco Cano, va imitar un taconer del carrer de Baix des Cós que tenia per costum compondre's els calçons amb els colzes. A més, la seva dona era un poc remolesta i tenia una filla que li deien Maria i un fill embarcat. Massa coincidències perquè el taconer no es molestàs.

Amb el personatge de *don Pau*, en canvi, no tengué cap problema, ja que aleshores només havien arribat de les Amèriques un parell de manacorins que hi havien fet fortuna, i l'autor només retratà aquest fet a l'obra. Rubí, a més, confessà que anava amb un paperet on anotava les paraules americanitzades que amollaven aquests nous rics: “la pacarera” en lloc de presó, “macanas” per beneitures, “es rebost retratat” com a símbol de la fam, etc.

Quant a la caracterització de la filla de *don Pau*, na Paquita, l'autor volia que fos una al·lota moderna, i per al poble d'antany tot allò modern era una mica sospitós; en aquell temps hi havia només quatre o cinc al·lotes modernes i cap d'elles no s'hi veieren gens reflectides, i s'hi si veren degueren estar ben contentes.

L'humor de l'obra ve donat, doncs, per les referències a aquestes realitats conegudes pel públic, pels jocs de paraules amb què constantment s'expressa mestre Antoni i pel llenguatge acastellanat de *don Pau*.

Amb tot, el *Quaquin* és una rude veu manacorina que puja des Barracar, que fa crida a sa Bassa i és entenenent per al pagès que cava la terra i per a les perleres que treballen entre olors d'acetona. Perquè és la clara i la viva veu d'un poble, la de Manacor. L'any 1935 més que néixer una obra nasqué un mite, que avui, quasi amb setanta-cinc anys al darrere, segueix tan fresca com el primer dia, però convertida en l'essència més pura de manacorinitat que uneix els manacorins.

L'autor musical: Antoni Maria Servera

Antoni Maria Servera va néixer a Manacor, a la placeta des Cós, el 27 de maig de 1886 i morí a Son Servera el 1956. Fou compositor i músic, i era conegut com a *don Toni de sa Música*. Passà part de la seva infantesa a Son Servera i estudià alguns cursos de la carrera sacerdotal al Seminari Diocesà de Palma, on va combinar aquests estudis amb els de piano i harmonia. Sense permís dels seus superiors es va presentar a una plaça d'organista a una parròquia de Ciutat, que va guanyar per oposició, encara que mai no la va arribar a ocupar. Va abandonar el seminari després de les primeres ordes i es va traslladar a l'Argentina on continuà estudiant música i exercí professions diverses, fins que aconseguí el lloc de director del Conservatori Beethoven de San Juan a la República d'Argentina. Durant desset anys hi desenvolupà una intensa activitat musical i hi dirigí algunes companyies de sarsuela.

El 1931, casat i amb dos fills, va tornar a Manacor i decidí, des de la mateixa setmana del retorn, que ja no se'n mouria mai més. Hi aconseguí la plaça de director de l'Escola de Música. A més, va reorganitzar la Banda Municipal de Música de Manacor, de la qual fou director entre el 1935 i el 1955. A partir de 1932 entrà en contacte amb el grup d'actors i actrius que més endavant, el 1935, conformarien l'Agrupació Artística de Manacor. Des d'aquest moment s'encarregà de la part musical de la institució i dirigí els assaigs, i impartí classes de cant per als seus membres. Juntament amb Sebastià Rubí, se'n convertí en un dels principals impulsors. En aquest sentit, va compondre les músiques de sarsueles dels autors locals, que representava l'Agrupació Artística, entre elles *Ai Quaquin que has vingut de prim!*

A partir del 1936 i fins al 1955 fou professor i prefecte del Col·legi Municipal Ramon Llull de Manacor i també exercí com a professor particular de música a l'acadèmia que fundà al costat de l'església dels Dolors de Manacor; fou organista de la parròquia i dirigí els músics de la Congregació Manacorina i de Sant Lluís Gonzaga. És autor dels himnes de Son Servera i Sant Ignasi. Morí a Son Servera el 20 d'abril de 1956. L'Agrupació Artística de Manacor li dedicà una funció homenatge el 9 de juny d'aquell mateix any.

Antoni Servera pensava que la música d'*Ai Quaquin* fou tan famosa perquè gaudia d'una gran manacorinitat. Afegia que els quatre números del *Quaquin* només eren la seva autobiografia musical, per la qual cosa pensava que qualche dia serien el seu testament espiritual. I, de fet, Antoni Servera no anava gens errat, perquè és recordat dia i nit per aquestes composicions. Respecte de l'elaboració de les peces del *Quaquin*, Servera en digué que “comença amb l'alegria, amb la innata predisposició per a la festa que tots duim dedins. Em referesc al *Molt bon*

dia mestre Antoni... Després ve la *Marxa fúnebre*, però és una marxa irònica, plena de ‘chuchufletas’ per aquesta mort que mai no acaba d’arribar de bon de veres i ens posa en ridícul. És aleshores quan arriba el contrapunt –*Viva en Quaquin, que ja ha arribat*–, que és una despreocupació formal, però plena d’il·lusions, o sigui, de mentides. És un risc constant, més real que intuït. *Bàmbols* és l’equilibri a través de la resignació, el record de l’aventura, la lliçó que mai no s’aprèn i, en darrer terme, la salvació pel fracàs. Aquesta altra vida que tenim a mà i que el clima, els amics, la societat, el sentiment i la necessitat ens aconsella, sempre, deixar-ho anar”.

L’Agrupació Artística li va organitzar un homenatge pòstum que es va celebrar dia 5 de juny de 1956. En aquesta funció, hi col·laboraren tots els actors de l’Agrupació. Presentaren un acte de concert format per diferents números de cant i ball. A la segona part, després de l’homenatge, quasi tots els veterans varen representar el *Quaquin*. Fou una vetlada molt emocionant i de molta qualitat artística. A la direcció musical de l’obra hi havia en Rafel Nadal, i en Sebastià Rubí a l’artística.

L’autor: Sebastià Rubí

Sebastià Rubí Roig va néixer a Manacor el 1905 i hi morí el 1985. Va ser un gran autor teatral de formació autodidàctica. Professionalment treballà a l’empresa Perlas Majòrica. De ben jove es dedicà a fer caricatures a la revista *Sport Balear* i als setmanaris locals *Voz y voto* i *Nosotros*. S’estrenà com a actor a la dècada dels anys vint amb Els Lluïsos o amb la Congregació Mariana i de Sant Lluís Gongaza. Ben aviat començà a escriure sainets i sarsueles que s’estrenaren al Teatre Principal de Manacor per part d’un grup d’actors afeccionats que ell mateix va saber reunir al seu voltant. En aquests moments inicials, Rubí assumia la coordinació dels muntatges que ell escrivia, tot treballant-hi com a actor, director escènic i dissenyador d’escenografies i vestuari.

Les seves primeres obres foren: *Mestre Pep i es futbol* (1925), *Mestre Pep ja és futbolista* (1925), *Sa pedra i sa pedrada* (1929), *Divorcios frustrados* (1932), *Llegó tarde Katastrof* (1932). El 1935, juntament amb l’Agrupació Artística de Manacor de la qual fou un dels grans impulsors, arribà la seva obra més popular: *Ai Quaquin que has vengut de prim!* La seva darrera obra fou *El tio Pep se’n va a Muro*, estrenada el 1938 ja durant la Guerra Civil. Les seves paraules resumeixen molt bé la seva darrera trajectòria teatral: “Aquesta és sa meva darrera obra i res més he fet. He pres qualque anotació i fins i tot he escrit trossets curts, que mai no he arribat a coordinar. Ja m’agradaria escriure qualque cosa més, però no puc; a

mi me falta cultura. Ja trob que basta: set estrenes en tretze anys, què més vols! Hi ha *don-juans* que presumeixen molt i no han arribat a tant...”

Sebastià Rubí morí el matí del dimarts 26 de novembre de 1985, poques setmanes abans que en *Quaquin* tornàs de Bones Aires per estrenar el nou teatre de Manacor –el Municipal–, ja que el Teatre Principal de Manacor fou enderrocat el 1969 per construir-hi uns aparcaments!

Ja durant la seva vida i després de la seva mort, Sebastià Rubí no deixà de rebre i no ha deixat de rebre honors i mèrits pel que significà la seva trajectòria teatral que, tot i que fou curta, resultà molt profitosa. Per què deixà d’escriure no se sap molt bé, però segurament degué ser per la caiguda de la República, ja que Rubí confessà que “era roig, però de naixement”. Era nebot del batle Garanya i un pic havia sortit al Teatre Principal a cantar *Los patizambos*.

L’any 1985, poc abans de la seva mort, va rebre el “Reconeixement de Mèrits” de l’Escola Municipal de Mallorquí de Manacor. El mateix any, però, després de la seva mort, amb motiu de l’obertura del Teatre Municipal de Manacor, es féu una representació del *Quaquin* i una edició impresa de l’obra. El 1989 la Coral Monteverdi i l’Orquestra de Cambra Ciutat de Manacor li feren un concert homenatge al convent dels pares dominics.

La col·laboració de Sebastià Rubí i Antoni Maria Servera

Antoni Servera arribà a Manacor a principis del 1932 i, com que era un gran músic, ja de bon començament s’introduí dins el món teatral manacorí. A l’obra *Divorcios frustrados* de Rubí, el mestre Servera ja hi posà la música. La col·laboració entre ambdós autors no va ser gens ni mica difícil. La creació de les peces es feia de dues maneres: o bé Rubí donava la lletra i Servera en componia la música, o bé Servera donava una melodia a Rubí, el qual confessà que “aleshores sí me costava molta pensa adaptar-me a una melodia, que és lo que casi mai se fa, però don Toni ajudava perquè tot quadràs”.

Antoni Servera era una font d’inspiració, un pou de música sense fons, una font de corxeres i semifuses que componia la música als quatre lletristes manacorins de l’època. El *Quaquin* mostra molt bé la compenetració que mantenien Rubí i Servera. La música aferrà tot d’una entre la gent i, fins i tot, el tango *Bàmbols* era cantat pels militars que lluitaven a la Guerra Civil. Servera també musicà la que seria la darrera obra de Rubí, *El tio Pep se’n va a Muro*. Rubí recordà que un pic, dos o tres abans que Servera morís, li va comentar que havien de fer una segona part del *Quaquin*, però Rubí no anava de res ja que el 1936 fou un cop massa fort per a ell. No obstant això, hauria estat molt content de veure en *Quaquin* fet tot un senyor.

L'estrena del *Quaquin* a Manacor

Ai Quaquin que has vengut de prim! s'estrenà al Teatre Principal de Manacor el 16 de febrer de 1935. De l'estrena, només en queden memòries de diferents persones que hi feien d'actors, o bé de part del públic. El repartiment fou el següent:

Mestressa Bel: Maria Girart.
 Margalida/Maria: Catalina Galmés.
 Paquita: Magdalena Girart.
 Mestre Antoni: Francesc Cano.
Don Pau: Joan Ramis.
Quaquin: Llorenç Morei.
 Miquel: Guillem Morei.
 Tomeu/Bernat: Faust Puerto Pastor.
 Veïnat: Onofre Fuster.

Segons explica Faust Puerto Planas en les seves *Memòries*, l'estrena fou “un èxit apoteòsic, tant per als autors com per als intèrprets. Jo, com sempre, assistint als assaigs i, naturalment, a l'estrena”.

Magdalena Girart (Paquita) recorda l'estrena amb una emoció continguda: “Va ser gros, va ser gros, ningú s'ho pot imaginar: crits, renou, mamballetes, rialles i més rialles. Vàrem haver de repetir el tango *Bàmbols*. El *Bàmbols* només els homes intèrprets ho feien, les dones només feien el moviments. No estava gens ni mica nerviosa. S'esclataven de riure ells i tot.”

Sebastià Rubí tenia una por terrible, però li va passar prest perquè l'aplaudiren molt. Diu que l'estrenaren dia 16 de febrer i dia 19 la tornaren a representar, i dia 21 anaren a Son Servera i a Ciutat. Rubí recorda que anassin on anassin l'aplaudien pertot.

Jaume Vidal Alcover recorda que era “una peça curta plena de vigor; es va estrenar a Manacor l'any 1935. Jo era un al·lot pucer i hi vaig poder ser, i n'he guardat un record inesborrable. Després, com tantes coses, l'obra va ser víctima del silenci”, referint-se a la primera època de la dictadura.

Una tradició que es repeteix: les dramatúrgies del *Quaquin*

Si es fa un recorregut per les diferents dramatúrgies que s'han fet de l'obra, es pot arribar a la conclusió que allò que caracteritza l'obra és el gran conservadorisme que té. Aquest caire conservador rau en el fet que es tracta d'una obra de tradició popular i, com ja se sap, tot allò popular, pel fet de repetir-se sempre igual, manté una gran immobilitat. És a dir, l'obra sempre s'ha anat representant igual, no se n'han fet canvis i si se n'han fet són molt minsos.

Si es repassen les fotografies, es pot veure que el vestuari dels actors, tant del cor com dels personatges, es repeteix sempre. Tots els components del cor van vestits d'època. Mestressa Bel sempre duu un vel pel cap en forma de rebosillo; mestre Antoni duu un davantal típic de sabater i una gorra típica dels homes de l'època; na Margalida vesteix una falda, una camisa i un davantal; en Quaquin va sempre vestit de blanc i porta un capell de palla; *don* Pau quan surt al balcó porta un barnús per fer notar la classe social a la qual pertany i quan surt a fora porta una vestimenta d'home ric; na Paquita porta un vestit que també fa palès el rang social al qual pertany.

Amb l'escenografia passa el mateix que amb el vestuari. És clar que el decorat no és sempre cent per cent igual, però sempre segueix una mateixa línia. Sempre és un corral, tancat per dues cases: a l'esquerra casa de mestre Antoni i a la dreta la de *don* Pau. Al darrere tanca el corral una paret que té una obertura per on entra la gent del carrer. Al darrere de la , com a teló de fons, hi sol haver cases i el campanar de Manacor.

Cal destacar dos elements: la banda de música i els Dimonis de Manacor. La banda de música sempre ha ocupat les primeres files del teatre, ja des de l'estrena de l'obra. A les darreres dramatúrgies del *Quaquin* s'ha inclòs un ball dels Dimonis de Manacor, després que els veïnats ballin ball de bot. La primera mostra de l'aparició dels Dimonis a l'obra la trobam el 1985, un any després que els Dimonis de Manacor assolissin una gran importància a causa de la I Dimoniada feta a Manacor.

Pel que fa a la forma d'actuar, també es fa palès una mena de conservadorisme que s'ha anat transmetent generació rere generació. No són els actors que fan un personatge, sinó que els actors han d'imitar la forma com els primers actors representaven el *Quaquin*. S'ha de destacar que els personatges principals gairebé sempre són representats per les mateixes persones; valgui d'exemple el cas d'en Faust Puerto en el paper de mestre Antoni.

Tot plegat, al voltant de l'obra, hi regnen unes constants que es van repetint i que tot manacorí coneix, cosa que fa que l'obra sigui tan especial. Qualsevol innovació en aquest camp crearia un aixecament popular de Manacor, perquè segons la major part de la població l'obra s'ha de representar tal com és, és a dir, tal i com s'ha representat des d'antany.

Conclusions

Tot plegat ha fet que l'obra *Ai Quaquin que has vengut de prim!* hagi estat un èxit en tots els sentits. D'una banda, s'ha de destacar que l'obra és una comèdia natural, un retrat del poble d'aleshores que caigué i ha caigut en gràcia perquè al darrere no hi ha gens de malícia. A més a més, la temàtica de l'emigració i

immigració és una temàtica molt viva en qualsevol banda del món i en qualsevol època de la història. D'altra banda, tots els personatges de l'obra són els personatges que es podien veure cada dia, i el llenguatge és el viu retrat de la xerrameca manacorina d'aquell temps.

No s'ha d'oblidar que l'èxit també és gràcies a l'enginy literari de Sebastià Rubí i a la indubtable capacitat musical d'Antoni Servera. Amb tot això, el *Quaquin* fou agafat per les gents com una mostra de cultura popular, com una manera d'entendre el món i, fins i tot, com una insígnia nacionalista. De fet, la gent no la veu només com una comèdia fresca, sinó també com la més pura essència de manacorinitat i de mallorquinisme. Tot es proclama amb un arrelament, un arrelament que caigué en l'oblit pocs anys després; però ara, els quasi setanta-cinc anys de l'espectacle no l'han envellit gens ni mica. Ans al contrari, l'obra arriba amb una frescor d'aquella aspror de llimona de les coses que van de veres, només concedida a escasses obres dictades per una viva veritat: la veritat del *Quaquin* és la veritat d'un poble: Manacor; d'una època: la crisi agrària; d'una cultura: la mallorquina; i la d'una societat: la mallorquina d'abans de la dictadura.

BIBLIOGRAFIA

- Autors diversos (2003): *Diccionari del teatre a les Illes Balears* (volum I. A-O) (Palma/Barcelona: Leonard Muntaner Editor/Publicacions de l'Abadia de Montserrat), 525 pàgines.
- Autors diversos (2006): *Diccionari del teatre a les Illes Balears* (volum II. P-Z) (Palma/Barcelona: Leonard Muntaner Editor/Publicacions de l'Abadia de Montserrat), 440 pàgines.
- Buades Crespi, Joan (2000). "L'emigració de manacorins a Amèrica l'any 1889." Dins *I Jornades d'Estudis Locals de Manacor*. Ajuntament de Manacor.
- Ferrer, Rafel (1985). "Sebastià Rubí entrevistat per Rafel Ferrer." Dins *Ai Quaquin que has vengut de prim!* (1985). Ajuntament de Manacor.
- Puerto Planas, Faust (2002). "Els meus records teatrals (Memòries)." *Quaderns de Perlas y Cuevas*, núm. 80-83. Manacor.
- Servera, Antoni Maria (2003). "Sentencias. Pensamientos y macanas." *Quaderns de Perlas y Cuevas*, núm. 108. Manacor.
- Vidal Alcover, Jaume (1971) *Ai Quaquin, que has vengut de prim!*. Barcelona, escrit a màquina.

ALTRES MATERIALS UTILITZATS

- Fons documental fotogràfic i d'altres materials de la revista *Perlas y Cuevas*.
- Material de la família de Sebastià Rubí.
- Material de Magdalena Girart.

Es gegant i sa geganta, **la rèplica dels gegants de Manacor**

Pau Tomàs Ramis

L'any 2001, l'Associació de Mares i Pares del col·legi de Sant Vicenç de Paül de Manacor, conegut popularment com *la Caritat*, per participar a la tradicional desfilada de carrosses i comparses que se celebra a la ciutat durant les Fires i Festes de Primavera, decidí basar la seva participació en les figures tradicionals manacorines integrants del bagatge cultural, històric i popular local: els *Moretons*, *s'Alicorn* i els gegants de l'Associació de Veïnats des Convent foren les figures a les quals dedicaren la carrossa i, a la seva manera, rendiren homenatge.

Totes aquestes figures, ben significatives i tradicionals de la ciutat de Manacor, han estat estudiades amb més o menys profunditat per diversos autors i investigadors. Els *Moretons*, segons el *Calendari de Festes de les Illes Balears i Pitiüses* (pàg. 122), tenen l'origen el 1854 per la proclamació del dogma de la Concepció Immaculada de Maria. L'enigmàtica figura de *s'Alicorn*, anterior al 1829, és de simbologia confusa i desconcertant. Els gegants ja es documenten a la ciutat el 1823 a les festes de la barriada des Convent, durant les celebracions en honor a Ferran VII, a l'estil de les que es feien per Sant Domingo. Però a Manacor hi ha hagut, i algunes encara perduren, moltes altres manifestacions tradicionals que la converteixen en una de les ciutats mallorquines més riques en aquest sentit. Per exemple els *Indis*, o els *Indios*, que ballen durant les festes de Crist Rei, celebrades a la barriada de Tramuntana i d'origen incert. Una versió parla que són de 1893 i que els dugueren el frares de Sant Roc quan arribaren a Manacor; i una altra hipòtesi conta que són anteriors a l'arribada dels frares i que estan directament relacionats amb els *Nanets* de Fartàritx, documentats per primera vegada el 1890.¹ Aquests balls i desfilades de caparrots ja són presents a les festes manacorines des del segle XIX (*Nanets* de Fartàritx) i d'altres es generalitzen a principis de segle XX. El ball dels *Cossiers*, plens de vigència i

¹ <http://www.diaridebalears.com/tercera.shtml?-1+18+175004> [consulta 10 d'abril de 2008].